

dicuntur ubi

Sant Felíu

1.700 anys d'un culte gironí

Durant l'any 2005 i bona part del 2006, la ciutat i l'Església gironina han recordat els 1.700 anys del martiri de sant Feliu, *Felix* de Gerunda, el primer màrtir cristià documentat a la història ciutadana. Han estat uns mesos en què, a l'escalf de l'exposició «Sant Feliu Màrtir, 1.700 anys. A les arrels del cristianisme gironí», organitzada pel Bisbat de Girona i inaugurada el dia 26 d'octubre de 2005 a l'església de Sant Feliu de Girona, hom ha intentat fer memòria i reflexió actualitzada d'una figura cabdal en la història de l'antiga ciutat de Girona.

Que el coneixement que tenim avui de la realitat històrica i arqueològica de l'antiga Gerunda romana i tardoantiga ha experimentat un important impuls durant els darrers anys és una realitat palpable: els nombrosos estudis històrics i materials publicats recentment en són un testimoni de primera mà, i ens permeten reconstruir –això sí, encara amb importants i insalvables llacunes– la vida i l'organització de la ciutat tardoantiga entre els segles IV i VIII de la nostra era.

A la llum dels estudis més recents, la figura de Feliu emergeix amb tota la seva importància –en la seva justa mesura, creiem–, com una de les més importants en la història més reculada de la ciutat gironina. El seu martiri, documentat per les fonts molt versemblantment entre els anys 304 i 305, fou l'inici d'un procés que acabà per convertir el sant gironí en un dels símbols de referència i de prestigi de la ciutat de Gerunda entre els segles VI-VII i posteriors, un culte que permeté la construcció d'un complex episcopal fora muralles a l'entorn de la basílica martirial –l'origen del futur burg o barri de Sant Feliu–, a més de convertir la ciutat en un important centre de pelegrinatge hispànic. La difusió del seu culte en època visigòtica a Hispània, el sud de la Gàl·lia i, fins i tot, al nord d'Àfrica, juntament amb la redacció d'importantíssims textos litúrgics en el marc de l'Església hispànica visigòtica, van convertir Feliu en un dels sants més venerats de la tardoantiguitat peninsular.

Tanmateix, aquest culte tan important va acabar per ser substituït –arraconat, diríem– en segles posteriors per la figura

llegendària, però alhora d'una gran potència simbòlica, de sant Narcís. La introducció del seu culte a la ciutat, d'ençà del segle XI, començà aquest procés, inicialment lent però alhora inexorable. La devoció a Feliu continuà tenint en segles posteriors el seu epicentre en el temple de Sant Feliu de Girona, un edifici que amb els pas de les centúries, malgrat els canvis i les profundes reformes arquitectòniques, va mantenir entre els seus tresors més preuats la tomba martirial del sant, el verdader símbol d'una advocació i veneració cristiana i ciutadana pluriseculars.

La publicació d'aquest dossier permet a Josep M. Nolla presentar una síntesi amb les principals novetats sobre la història i l'arqueologia de l'antiga ciutat de Gerunda entre els segles III i IV, l'època històrica en què cal situar l'origen de la primitiva comunitat cristiana i el martiri de Feliu. El qui subscriu aquestes ratlles intenta descriure el procés a través del qual el culte al màrtir gironí acabà per convertir-se en un dels més importants i difosos a la Hispània visigòtica (s. VI-VII), i com la tomba martirial de Feliu a Girona esdevingué des del seu origen i amb el pas dels segles l'epicentre d'aquest culte plurisecular. L'historiador M. A. Chamorro presenta i descriu les principals etapes constructives del temple de Sant Feliu de Girona, durant segles el vertader eix vertebrador i centre del culte a l'antic màrtir gironí. Josep M. Marquès, en una anàlisi crítica però molt acurada, ens presenta les claus per entendre millor el procés històric a través del qual la figura històrica de Feliu de Girona fou progressivament substituïda i relegada a un segon terme per la de sant Narcís. Marc Sureda, finalment, traça l'evolució de la iconografia de sant Feliu en algunes de les obres més representatives dels darrers segles.

En tot cas, el fil conductor de tots els treballs és l'acostament històric i científic a la figura històrica d'un personatge sovint oblidat, modernament menystingut en la història de la ciutat i de la diòcesi gironina, amb l'esperança que la seva publicació serveixi, en part, per donar a conèixer una part de la nostra història ciutadana, massa vegades amagada sota el mantell de la llegenda o, simplement, de l'oblit.

Narcís M. Amich Raurich